

Ülevaade jõustunud hädaolukorra seaduse uuendustest

18. oktoobril 2024 jõustunud hädaolukorra seaduse uuendused laiendavad elutähtsa teenuse osutajate ringi ja suurendavad teenuste kättesaadavust kriisi ajal.

Eestis on nüüd kokku 22 elutähtsat teenust, mida pakub üle 400 ettevõtte. Kõik nad peavad kindlustama oma teenuste kättesaadavuse ka kriisi ajal.

Samuti peavad kõik Eesti 79 kohalikku omavalitsust läbi mõtlema, kuidas kriisis tagada enda poolt pakutavaid hädavajalikke teenuseid.

KOV peab riskianalüüsis tooma välja ohud elutähtsatele teenustele, mille toimepidevuse eest ta oma territooriumil vastutab. KOV peab hindama riske kaugkütte ja veega varustamisele, kohaliku tee sõidetavusele ning kanalisatsioonile.

Riske aitab omavalitsustel hinnata ka päästeamet ning need tuleb avalikustada, et kohalikud elanikud oleksid teadlikud võimalikest ohtudest, mis võivad nende piirkonda mõjutada.

Esimese riskianalüüsi peavad KOV-id koostama **30. juuniks 2025** ning uuendama seda vähemalt kord aastas.

18. oktoobrist lisandusid elutähtsa teenuse nimekirja perearstiteenus, ravimite ja toiduga varustamine, samuti aeronavigatsiooni-, lennuväljade, sadamate ja avaliku raudtee teenused.

Elutähtsa teenuse osutajate (ETOde) arv suureneb eelkõige kaugkütte- ja vee-ettevõtjate ning teede korrashoidjate arvelt. Enne muudatusi olid nendest ettevõtjatest ETOd ainult suurtes, üle 10 000 elanikuga KOV-ides tegutsejad, edaspidi loetakse nendeks kõik valdkonna teenuse pakkujad.

Ka kõik ETOd peavad mh hakkama koostama toimepidevuse riskianalüüsi ja plaani ning olema valmis sõltumatuteks audititeks.

Edaspidi hakkab riik koostama üleriigilist riskianalüüsi, mille aluseks on asutuste ja kohalike omavalitsuste riskihinnangud.

Kokkuvõttes tekib riigil tervikpilt Eestit ohustavatest riskidest, mida regulaarselt uuendatakse.

Hädaolukorra seaduse uuendamisega astub nii täidesaatev võim, kohalikud omavalitsused kui elutähtsa teenuse osutajad pika sammu edasi Eesti kriisikindluse ja vastupanuvõime suurendamisel.

Kõik see aitab paremini kaitsta inimeste elu ja tervist ka ulatusliku kriisi ajal.

Elutähtsad teenused

UUED ELUTÄHTSAD TEENUSED

tervishoiuteenuste
toimimine (perearsti-
keskused)

ravimitega
varustamine

avalik-õigusliku
meediateenuse
toimimine

avalik-õigusliku
meediateenuse
osutamiseks vajaliku
ringhäälinguvõrgu teenuse
toimimise tagamine

lennuväljade
toimimine

toiduga
varustamine

avaliku
raudtee
toimimine

sadamate
toimimine

aeronavigatsiooni-
teenuse toimimine

makseteenus

sularaharinglus

veega
varustamine
ja kanalisatsioon

kaugküttega
varustamine

kohaliku tee
sõidetavuse
tagamine

telefoniteenus

mobiiltelefoni-
teenus

andmesideteenus

elektriga
varustamine

elektrooniline
isiku-tuvastamine
ja digitaalne
allkirjastamine

maagaasiga
varustamine

vedelkütusega
varustamine

riigitee
sõidetavuse
tagamine

Hädaolukorra seaduse (HOS) muudatusega võeti Eesti õigusesse üle elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamise direktiiv (CER).

Direktiivi peamine eesmärk on tagada elutähtsa teenuse osutajate toimepidevus igas olukorras ning seeläbi elanike elu ja tervis ning ühiskonna ja riigi toimimine erinevat laadi kriisides tervikuna.

Lähemalt:

Üleriigiline riskianalüüs – hõlmab 11 valdkonda (energeetika, transport, pangandus, tervis, joogivesi, reovesi, digitaristu, avaliku halduse üksused, kosmos, toiduainete tootmine, töötlemine ja turustamine) ja kohaliku omavalituse riskianalüüse ning võtab arvesse asjakohaseid looduslikke ja inimtegevusest tingitud riske, sealhulgas hübriidohte ja muid vaenulikest aktidest tingitud ohte.

Kõigi KOV-ide abistamiseks on riigikantselei tellimusel valminud riskide hindamise meetodika ja väljatöötamisel on IT-lahendus, et riskianalüüsi koostamine oleks hõlpsam.

Üleriigilise riskianalüüsi koostamiseks annavad asutused oma valdkonnast ja tegevusalast lähtudes ohuhinnangud ning koostavad valdkonna põhised riskianalüüsid.

Elutähtsa teenuse osutaja toimepidevuse strateegia – hõlmab üksnes ETO-dega seotud valdkondi, milleks on energeetika, transport, pangandus, tervis, joogivesi, reovesi, digitaristu, toiduainete tootmine, töötlemine ja turustamine. Ministeeriumitele, kelle vastutusallas on määratud elutähtsa teenuse osutajad koostavad elutähtsa teenuse toimepidevuse strateegia.

Elutähtsate teenuste ring laienes: sadamad, lennuväljad, aeronavigatsioon, raudtee, perearstid, ravimitega ja toiduga varustajad, vee-ettevõtjad, teede korrashoidjad, soojusettevõtjad. Samuti lisandusid direktiivi väliselt kaks elutähtsat teenust: avalik-õigusliku meediateenuse toimimine ning avalik-õigusliku meediateenuse osutamiseks vajaliku ringhäälinguvõrgu teenuse toimimise tagamine.

Taustakontroll ETO juures – ETOdele on pandud ühetaoline kohustus kontrollida olulisi ülesandeid täitvate isikute karistusandmeid ning selle kohustuse täitmisel vabastatakse ETOd riigilõivu tasumisest.

ETO-de teavitamiskohustus sündmustest – edaspidi tuleb ETOdel teavitada ETKAt elutähtsa teenuse planeerimata katkestusest, katkestuse ohust, elutähtsa teenuse toimepidevust oluliselt häirivast sündmusest või sellise sündmuse toimumise vahetust ohust, hädaolukorrast või selle ohust. Teavitus sisaldab infot sündmustest, sealhulgas teabe sündmuste arvu, laadi ja rakendatud meetmete kohta. Vastava korra kehtestab ETKA.

ETO-de määramine ja staatuse lõpetamine haldusaktiga – ETO status hakkab ja lõpeb ETKA poolt antud haldusaktiga, ETKA on kohustatud vastavad märkmed tegema ka tsiviiltoetuste registris pärast haldusakti andmist.

Asutuste koostöö ja kontaktpunkt – asutused vahetavad infot ETO sündmuste kohta ja nende teenuseid mõjutavate ohtude ja riskide kohta ning läbi kontaktpunkti teavitatakse Euroopa Liidu liikmesriigi kontaktpunkti, kui sündmusel võib olla mõju elutähtsa teenuse osutamise jätkamisel teises Euroopa Liidu liikmesriigis. Samuti teavitab riigikantselei Euroopa Komisjoni elutähtsa teenuse sündmusest, kui see võib mõjutada teenuse osutamise jätkamist kuues või enamal Euroopa Liidu liikmesriigis.

Järelevalve ja auditeerimine – järelevalve osas lisandus kohustus ETKAle haldus- ja riiklikku järelevalvet teha ka ETO taustakontrolli läbiviimise ja töötamise piirangute kohta. ETKA või Finantsinspeksioon võivad omal kulul sõltumatu auditi või kohustada ETOt läbima sõltumatu auditi elutähtsa teenuse toimepidevuse ja rakendatud meetmete asjakohasuse hindamiseks ning katma auditiga seotud kulud. Sõltumatu audiitor valitakse ETKA ja ETO kokkuleppel. ETO on auditi kohutuse täitnud, kui ta on läbinud viimase 12 kuu jooksul oma algatusel või muu isiku nõudmisel samaväärse auditi.

Euroopa Liidu olulise ETO määramine - Euroopa Liidu oluline ETO on elutähtsa teenuse osutajaks määratud isik, kes osutab muu hulgas samu või sarnaseid elutähtsaid teenuseid kuuele või enamale Euroopa Liidu liikmesriigile või kuues või enamal Euroopa Liidu liikmesriigis.

Euroopa Komisjoni nõuandemissiooni korraldamine - nõuandemissioon on Euroopa Komisjoni tehtav kontroll elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamise nõuete täitmise ja toimepidevuse tagamiseks kohaldatud meetmete üle Euroopa Liidu olulise elutähtsa teenuse osutaja juures.